

הקבוצה הגדולה והמנחה שלה גרהארד וילקה

תרגום - רחל יעקובוביץ

בספרות אודות הקבוצה הגדולה קיימות שתי השמטות שיש להתייחס אליהן: האחת היא תיאורטית, השנייה אמפירית. מעט מדיי נכתב על תפקידו וסגנונו של מנחה הקבוצה הגדולה ויש בידינו חומר קליני מועט מדיי בנוגע ל"סטינג" של הקבוצה הגדולה. העמודים הריקים אינם טעות. יש להם משמעות דינאמית בתוך המטריצה החברתית של תנועת האנליזה הקבוצתית. ההשמטות משקפות את האמביוולנטיות של פוקס בנוגע לקבוצה הגדולה, המשתקפת בגישות השונות שאומצו ע"י יורשיה של הקבוצה הגדולה, המתייחסים יותר אל ביון מאשר אל פוקס. כוונת המאמר הזה, היא להראות כי קיימת עמדה שלישית, המניחה את קיומם של יחסים דיאלקטיים בין כוחות הרסניים וכוחות יצירתיים בתוך הקבוצה הגדולה ומחזירה אותנו אל רעיונותיו של פוקס בכל הנוגע לתפקידו של המנחה.

יורשיו של פוקס

קריגר סבור כי המרחב של הקבוצה הגדולה דומה תמיד לנפש פסיכוטית ומשווה את המנחה לג'ורג' הקדוש ואת הקבוצה לדרקון. ההתנהלות שלו כמנחה מכילה מאוד בתחילתה ובסופה של כל קבוצה גדולה. בשלב האמצעי של הקבוצה עמדתו היא מאוד קלאסית ונמנעת. חשיבתו של קריגר היא קליינאנית במובן זה שהוא פסימי באשר לתוצאות הטיפוליות והרציונליות של הקבוצה הגדולה. הדבר הטוב ביותר שניתן לצפות לו, הוא טוען, הוא תובנה כלשהי לגבי החוויה של הנפש המופרעת והתבוננות רגעית לתוך המצב הדיכאוני, מחשבות שנועדו להתגוננות בפני פרגמנטציה, אבל אין בהן כדי להוות חשיבה משמעותית.

דה-מארה דוחק בנו להשתמש בקבוצות גדולות כדי לעודד חשיבה ודיאלוג בין תת-קבוצות השונות זו מזו, העשויים למנוע מצבים דמויי מלחמה ולהגביר תהליכים מתרבתים. הוא טוען כי הקבוצה הגדולה מתסכלת את סיפוק הצרכים הליבידינאליים ובכך יוצרת שנאה. הטינה הזו מוצאת תיעול לביטוייה בתת קבוצות שהן מכילות דיין כדי לעצור את השנאה ולהפוך אותה לתשוקה לחשוב ולדבר. באמצעות דיאלוג פנים אל פנים בין תת הקבוצות בתוך הקבוצה הגדולה, הופכת השנאה לתסכול, אשר מהווה תנאי מוקדם לשימוש במחשבות על מנת לפתח חשיבה והתחברות. התיאוריה הזו מבוססת על התיאוריה של ביון אודות חשיבה ולמידה מן הניסיון.

שקד נאמן לפרויד ומגדיר קבוצה כגרסה של המון. בקבוצה הגדולה חווים המשתתפים מחדש את האם הגדולה, המאיימת להכליל בתוכה את ילדיה וכתוצאה מכך הם נסוגים ליחסים דיאדיים הן עם הקבוצה והן עם המנחה. מתוך הכרה בפרויד, טוען שקד כי המשתתף האינדיבידואלי בקבוצה הגדולה משליך את האגו שלו על מבנה, שנעשתה לו אידיאליזציה, של הקבוצה או המנחה. גם המנחה וגם הקבוצה מוערכים יתר על המידה ומושמצים לחליפין. המשתתפים מתייחסים זה אל זה ואל העולם החיצוני כחלקי אובייקט והנטייה היא לפיצול או להאשמה. הוא ממשיך וטוען כי הקבוצה הגדולה לא באמת מתקדמת מעבר למצבי ההנחה הבסיסית שתוארו ע"י ביון והיא עמידה בפני האפשרות להפוך לקבוצה עובדת. לפיכך ניתן לומר כי הקבוצה הגדולה היא לנצח מקובעת על המנחה ו"עמדתו הקלאסית" של המנחה מגרה את הדרמטיזציה הזו אף יותר. לדעתו

של שקד המנחה נשאר תמיד מוקד העניין המרכזי ונקודת ההתייחסות של הקבוצה, הוא מתקבל, למורת רוח הקבוצה, כדמות אב שתמיד יש להילחם בה. במובן זה, הקבוצה הגדולה מספקת הוכחה אמפירית לתזה הפרוידיאנית, האומרת כי החברה זקוקה למנהיגות ולאידאולוגיה משותפת, הקושרת בין האנשים ומשמשת כגבול בינה לבין העולם החיצון. טיעון זה מזכיר את מושג ה"אנטי-גרופ" של ניטסון, אלא שכאן הוא כבר ממוקם בדמותו של המנחה. באופן אידאלי, טוען שקד, מנחה הקבוצה פועל כדי לעזור לקבוצה להיפרד מפנטזיות אומניפוטנטיות, פתרונות קסם ואידאליזציות. מטרת הקבוצה הגדולה דומה לזו של הדמוקרטיה; אינטגרציה של המוות והפרידה לתוך המערכת החברתית.

בהישארו בתוך טווח פרדיגמת פסיכולוגיית ההמונים של פרויד, מסיים שקד בטענה כי על מנחה הקבוצה לשמור תמיד על עמדת המטפל הקלאסי של היחיד. עליו לשבת בקבוצה כאילו הוא יושב על הכורסה מאחור, והקבוצה היא ישות אחת בה משולבים כל הפרטים המשתתפים בה. התנוחה הקלאסית הזו, המועברת מן הסטינג של הטיפול הפרטני לזה הקבוצתי מייצרת צורות פרימיטיביות מאוד של אקטינג אאוט ושפע דרמטיזציות הזקוקות לפירוש. אלה מכים שהשתתפו בסימפוזיון בהיידלבג יודעים כי הגישה הזו מניבה תוצאות משמעותיות ועשויה לעבד את התמה של קורבן-תוקפן באופן מתמשך. היה גם ברור, בהיידלברג, כי הקבוצה לא חדלה מהעיסוק בתלות שלה במנחה ובקבוצה כאם ואב המעניקים והמקפחים כאחד. משום שהמנחה הניח כי לקבוצה יש נפש מפונטזת אחת, פירושים הנוגעים לקבוצה כמכלול היו דומיננטיים ומשא ומתן על אינדיבידואליות ותלות הדדית בין המשתתפים לא היו אפשריים.

אף כי הסגנון, האומץ והמטרה בעבודתו של שקד עם הקבוצה הגדולה ראויים להערצה, לפרדיגמה הדיאדית העומדת במרכז חשיבתו יש צליל פרה-פוקסיאני.

תיאוריית הקומוניקציה של פוקס התגברה על מגבלותיו של המודל הפרוידיאני המקורי, שצמצם את האינטראקציות הפסיכולוגיות לתרחיש של אחד על אחד. באמצעות אימוץ של מודל המניח מבנה של מטריצה של הנפש, טען פוקס כי כל משתתף הוא נקודה מודאלית ברשת טראנס-פרסונאלית וכי כל אמירה בקבוצה קשורה לבעיה נפשית הממוקמת ברמות של היחיד, תת קבוצות והקבוצה כמכלול. מכאן נובע כי למנחה יש את החופש להתערב בכל הרמות הללו ולוודא שזרם האמירות יעבוד בכיוון אופקי, אנכי וחיצוני. על המנחה, בגישה זו, לראות בעצמו, לא את אדון הקבוצה, אלא את המשרת שלה וקו-מנחה שלה. סגנון הנחייה זה יוצר יותר אמון בתוך הקבוצה ובתפקידו של המנחה. העמדה המקבלת ומכילה יותר של מנחה הקבוצה הגדולה יוצרת מרחב מעבר שבו כוחות הרסניים ובונים, בריאים ופתולוגיים מתחילים לקיים ביניהם אינטראקציות וליצור תצורה של תלות הדדית כנגד הבסיס של הקבוצה כ"כאילו עולם" המייצג את החברה ואת המטריצה הבסיסית של פוקס.

אנתרופולוגים חברתיים מראים כי קהלים או קבוצות שבטיים זקוקים לטקסים ולמנהיגים כדי לעבור מתקופה תרבותית וחברתית אחת לשנייה. כך גם הקבוצה הגדולה, במהלך ההתפתחות במשך פגישה אחת, או במשך כמה פגישות לאורך מספר ימים. על המטפל הקבוצתי המנחה קבוצה מעין זו לשמש בתפקיד מנהל הטקס, כמו גם בתפקיד המטפל. קריגר אינו מקדיש תשומת לב מספקת לתפקידו של המנחה כאובייקט מעבר ודה מארה מניח, באופן מבני, כי קיימת נטייה "טבעית" לעבור משנאה לדיאלוג באמצעות שינוי מבני. שקד נוקט עמדה פרוידיאנית מסורתית ומכניס יחסים דיאדיים עם הקבוצה הגדולה. המוקד המרכזי של היחסים האלה הם ההעברה

והעברת הנגד למול המנחה. הרמות האחרות של הקבוצה, כפי שהוגדרו בתיאוריית התקשורות והמיקום של פוקס, חסומות מחוץ לשדה הראייה. כאן נטען כי עלינו ללכת מעבר לרעיון של פריד כי ניתן לצמצם את פסיכולוגיית ההמונים לפסיכולוגיה של שני אנשים ולאמץ את רעיונותיו של פוקס על הקבוצה והמנחה שלה, העובדים על רמות שונות של הקבוצה ברצינות. מכאן ניתן להסיק כי התערבויות המנחה נעשות על המטריצה של הקבוצה כמכלול, תת הקבוצות, היחידים בקבוצה והפן חברתי, באופן סימולטני.

על אף האופן המפורט מאוד, עדיין יהיה זה אבסורד לתת הוראות ברורות או לכתוב ספר הדרכה על איך להנחות את הקבוצה הגדולה. מה שמוצג כאן הוא ניסיונו של אדם אחד להגיע להגדרה ניתנת לשיתוף של משמעות הנחיית הקבוצה הגדולה, בהלימה עם עקרונות האנליזה הקבוצתית.

רסטורציה של פוקס לקבוצה הגדולה

פוקס אמנם טען כי ניתן להנחות את הקבוצה הגדולה בגישה האנליטית, אך כתב מאמר אחד בלבד בנושא זה, אשר אינו מחכים אותנו בכל הנוגע לדרך הפוקסיאנית בהנחיית קבוצה מעין זו. עלינו לפנות לטיעונו של ניטסון בנוגע לאנטי ופרו-גרופ. אם תפישתו של פוקס אודות הפרו-גרופ הייתה דומיננטית מדיי בחשיבה שלנו על הקבוצה הקטנה, הרי שתפישת האנטי גרופ של ביון הייתה דומיננטית מדיי בחשיבה שלנו על הקבוצה הגדולה. ניטסון אומר כי עלינו לחשוף את הפן ההרסני בקבוצות, כדי להגיע לראייה אינטגרטיבית יותר של תופעת הקבוצה הקטנה. ברור כי המטפלים הקבוצתיים זנחו את הפוטנציאל היצירתי של הקבוצה הגדולה, כשהם נוטשים את המשימה של הבנת הדינאמיקה של קבוצות מעין אלה לטובת הקליינאנים. עבודתו של ביון על הנחות היסוד, בניית החשיבה ולמידה מן הניסיון מספקת את המסגרת הטובה ביותר להבנת הכוחות הרגריסיביים והפרוגרסיביים בקבוצה הגדולה. אבל על סגנון ההנחיה האורתודוקסי, הקשור עם הפרדיגמה הניאו-פרוידיאנית הזו, עם הדגש שהיא שמה על הימנעות ועל התערבויות ברמת הקבוצה כמכלול לפנות את מקומה לסגנון הנחיה גמיש, מכיל ומתרבת יותר, התואם את רעיונותיו של פוקס באשר לתפקידו של מנחה הקבוצה.

ייתכן כי סירובו של פוקס לעסוק בקבוצה הגדולה קשור לעובדה כי הוא פיתח עמדה חיובית כלפי קבוצות קטנות משום שחווה את התעצמות ההמון ואת התמסרותו למנהיג פסיכוכטי בתקופת הרייך השלישי. פוקס נאלץ להגר בשל האיום שחש מצד קבוצה גדולה שאיבדה את שפיותה. השפעת החוויה הזו ניכרת כשקוראים את כל הרפרנס המוזכרים בהתייחסותו של פוקס למונח "מנצח" (קונדקטור). החשיבה שלו בנוגע לתפקיד הזה מנסה להימנע מדיבור על המנחה או על הכוח שיכול להיות לאדם כזה ביחס לקבוצה תלונית. ניטסון מראה בספרו "האנטי גרופ", שפוקס הגביל את עצמו לחשוב איך הוא, כ"קונדקטור", יכול לרתום את הכוחות הנדיבים לשירות הקבוצה. הקבוצה הגדולה מעמתת את המטפלים הקבוצתיים עם הצורך להתבונן עם שתי העיניים והפנים ו"לשלוט" במכלול של הטבע האנושי, לא רק בכוחות הבונים, אלא גם אלה ההרסניים והפסיכוכטיים המתפרצים, בהקשר של הסטינג החברתי הקיצוני של הקבוצה הגדולה. האדם היחיד שכתב באופן אמפירי על ההתפתחות הדינאמית של הקבוצה הגדולה ועל התנהגות המנחה היה רובין סקינר. בניתוח של קבוצה גדולה בביה"ח מודסלי בלונדון, הוא הראה כי על המטפל הקבוצתי לנטוש את העמדה הנמנעת הקלאסית ולנהוג בקבוצה כאילו הייתה קבוצה קטנה עם משתתפים מקופחים ומאוד מופרעים. בשני המקרים על המטפל לשמור על חשיבה אנליטית קלאסית אבל גם לאמץ גישה אינטראקטיבית יותר. מטופלים מופרעים חווים מחדש

קיפוח כשהם ניצבים בפני מטפל נמנע. בהופכו לפעיל ומעורב יותר יכול המטפל לעזור לקבוצה הגדולה להימנע משחזור של "תרחיש שלם של טעות בסיסית" ולחזק את אותם משתתפים אשר הם "בוגרים דיים" מלכתחילה, להיכנס לברית טיפולית עם המנחה ולקבוצה המדומיינת לארוג מטריצה שתוכל להכיל את המשתתפים המופרעים יותר בצורה מספקת, על מנת לאפשר התפתחות של תלות הדדית דיאלקטית ואינטראקציות בין משתתפים מתקדמים ונסוגים ותת-קבוצות.

הרעיון השני בעבור מנחה הקבוצה הגדולה אולי נובע מהרעיון של תומס אוגדן על היחסים בין המטפל והמטופל באנליזה הפרטנית. הוא ציין כי המטפל עורך פירושים מילוליים ששורשיהם נטועים בתפישות הקלאסיות, אבל חילופי הדברים החשובים ביותר בין המטפל והמטופל הם אקטינג אאוט ברמה הלא מילולית. מכאן ניתן להמשיג את האינטראקציה בין המטפל למטופל במונחים של מטריצה ולהבין כי המטפל עושה "התערבויות באמצעות פעולות", שהן חשובות למטופל כמו המלים. אם המטופל נכנס ל"אימון האגו תוך פעולה" בתוך המטריצה של הסטינג הטיפולי, הרי שאותו כלל חל גם על המנחה. ההבדל טמון בכך שהמנחה משקף את חוויית התהליך הזה ומתרגם את תופעת ההדהוד. הפירושים המילוליים שלו אינם אלא הכרה בשינוי שכבר יצא לפועל במשולש שבין המטפל, המשתתף היחיד בקבוצה והקבוצה כולה.

אבן בניין אחרת בעבור סגנון ההנחיה האנליטי בקבוצה הגדולה היא זו שסופקה ע"י קוהוט ו-וויניקוט. וויניקוט טען כי על המנחה לנסות ליצור "אימא אווירית" בסטינג הקליני, כדי שהמטופל יוכל לחוות מחדש את סוג האינטראקציה הקיימת בין אם לתינוק, המוביל ליצירת סלף אמיתי ולא מזויף. באופן קונקרטי, משמעות הדבר היא כי על המנחה של הקבוצה הגדולה לא להיראות רק כסטריאוטיפ של תפקיד, אלא להיות נגיש כאדם שלם. אף כי ייתכן שהדבר נכון לגבי כל סוגי הסטינג, על המטפל לחבר את החשיבה שלו באשר לאיך יוכל להיות מודע למה שקורה בקבוצות אחרות. אולי יהיה יעיל לטעון, כי הטיפול הפרטני עוסק בלמידה כיצד להאכיל ולהקיא, הקבוצה הקטנה עוסקת בחוויה של נתינה ולקיחה ואילו הקבוצה הגדולה, עניינה הוא ללמוד להיות בן אנוש עם טבע חברתי, המעוניין לעבוד על הממדים הלא מודעים של תהליכי תירבות ודה-תירבות. קוהוט טען כי על המנחה לחשוב מחדש על מה שהוא עושה במהלך המפגש, מתוך הבנה כי בשלב הראשון של כל אנליזה, המטופל יתקשר באמצעות פעולות ולא באמצעות מלים. משמעות הדבר היא כי העבודה עם המטופל תוכל להתבצע רק באמצעות יצירת אווירה בסטינג הקליני, המזכירה את האימהות המוקדמת. רק כאשר המטופל ימצא אובייקט עצמי טוב דיו, יוכל להיווצר חילוף דברים דינאמי, שלא יסתיים בפגיעה נרציסיסטית, אלא בהתקשרות אל מטריצה של אובייקט עצמי, שתאפשר למטופל להפוך לישות חברתית, המסוגלת לשאת תלות ולדבר עליה בתוך היחסים, יהיו אלה היחסים עם המטפל, עם מטופל אחר, או עם הקבוצה. גם האגינדה של וויניקוט וגם זו של קוהוט מצביעות על הצורך בכך שהמטפל יהיה בעצמו וגם ידגים דמות אידיאלית, שחשה בנוח להרגיש חסרת משמעות לנוכח כוחות חברתיים עצומים, אבל עדיין מוכנה לקבל על עצמה את המשימה של היותה משמעותית בעבור אורגניזם חברתי, המאיים להתפרק וזקוק לעזרה על מנת לגדול ולצמוח.

בסטינג של הקבוצה הגדולה, משמעות הדבר היא כי על המנחה להיות נראה, נגיש וניתן לזיהוי בתפקידו כמטפל. משמעותו של תפקיד המטפל הקבוצתי, היא למקסם את ההזדמנויות לאימון האגו תוך כדי התהליך, באמצעות התערבויות מילוליות ולא מילוליות.

המשמעות של מודלינג של המטפל כאימא אווירית, באופן המודע הזה, היא שעל המטפל להפוך את עצמו מוכר לקבוצה בתחילתו ובסיומו של כל מפגש. כשמניחים לקבוצה לנחש מי הוא המטפל, דומה הדבר למצב שבו האם יותר נזקקת מן התינוק והדבר מביא לכך שהקבוצה תפתח עצמי מזויף. ניתן לסמוך על הקבוצה הגדולה כי תיצר מספיק כוחות הרסניים ורגרסיביים גם בלי שהמנחה יוסיף להתפתחותם באמצעות עשייתו ומחדליו.

המנחה הפוקסיאני בקבוצה הגדולה

בסימפוזיון של הג'יי-אס על הרסנות ותשוקה, בקופנהגן (1966) נעשה ניסיון למלא אחר עצתו של פוקס ולבסס את תפקיד המטפל על שלושת מרכיבי התפקיד: אדמיניסטרציה דינאמית, תרגום ואנליזה. ההנחה האנליטית הקבוצתית הייתה כי הקבוצה הגדולה אינה רק מטורפת בפוטנציה, אלא גם בריאה וכי נדרש אמון בסיסי בקבוצה מצד המנחה, ע"מ לאפשר סוג כלשהו של קומוניקציה ויכולת לבנות מטריצה. תפקיד המטפל בקבוצה הגדולה היה נטוע בתפישה האנליטית בבריטניה באותה עת, שראתה ביחסים בין המטפל למטופל משולש אינטראקטיבי, שתוצאתו תמיד היא יצירת "סובייקט שלישי". אירועים טרנספריאליים אינם נחשבים לשחזור של העבר, אלא כדרמטיזציה מחדשת של חוויות מופנמות מה"כאן ועכשיו" של ההקשר הקבוצתי. אף כי האינטראקציה מתאפיינת בהעברה והעברה נגדית, המתייחסים למשפחת המוצא, ניתן לתאר אותה רק באמצעות התייחסות ל"כאן ועכשיו", משום שדפוס האינטראקציה הזה מעולם לא נראה כך ומעולם לא עוצב בצורתו זו ע"י קבוצה מעין זו. זוהי פעולה ייחודית של יצירה מחדש, בין האנשים הנמצאים בקבוצה הספציפית הזו והמטריצה החברתית הסובבת אותה. אנחנו, כמטפלים קבוצתיים, יכולים להרחיק לכת מעבר לאוגדן, שהיה הראשון שהגה את הרעיונות הללו ולומר שהאינטראקציות בין המטפל למטופל מעוצבות תמיד ע"י ההקשר הקבוצתי וכי הנפש והתרבות של הקבוצה נוצרים ע"י הברית הדיאדית והטריאדית שנוצרות בתוכה וע"י המטריצה החברתית הסובבת אותה. הקבוצה, המטפל והמטופל יוצרים תבנית של תלות הדדית. על התבנה האנליטית להיות מחוברת להבנת התמונה הגדולה והנרטיב, במקום לחשיבה פרדיגמטית. על בסיס זאת, ההתערבויות הוורבליות של המטפל בקבוצה הגדולה הופכות ל"פיגוראציות" התלויות בדרמטיזציה של הקונפליקט הלא מודע בקבוצה ואמורות לסכם שינוי שכבר הושג באופן אינטראקטיבי ע"י הקבוצה, מרכיביה השונים והמטפל.

תפקיד האדמיניסטרטור הדינאמי בקופנהגן כלל את בחירת המקום למפגש ואת העברת המשתתפים למקום שנבחר. המטפל ערך בדיקות של תהודת הקול וזוויות הראייה באולם, כדי לבחור מקום שבו יוכל לראות ולשמוע היטב, כמו גם להיראות ולהישמע. הפעולה המעשית הזו היא חלק מהעבודה הקבוצתית האנליטית והזמן שהושקע בוועדה, יושב הראש שלה ומנהל אולם הספורט סימל את אחת ההתערבויות הקבוצתיות-אנליטיות החשובות ביותר באותו שבוע. הדבר התברר כשהפועלים שבנו את האמפיתיאטרון שבו נפגשה הקבוצה הגדולה, כמעט הרסו אותו עד היסוד בבוקרו של היום בו אמור היה להיערך המפגש האחרון שלה. ללא מנהל אולם הספורט הייתה הקבוצה עלולה להגיע לחלל ריק. הבנתו של מנהל האולם את מה שרצינו לעשות ומצפוננו החברתי גרמו לו להתערב ולעמוד על כך שהאולם ייבנה מחדש עד מועד תחילת המפגש האחרון של הקבוצה הגדולה. אלמלא התערב, כל עבודתם האנליטית של הקבוצה והמטפל, הייתה הופכת לחסרת משמעות.

בתפקידו כמתרגם מניח המטפל הקבוצתי כי התהליך הטיפולי זהה לתהליך הקומוניקציה. בעבור פוקס, משמעות הדבר הייתה, כי אנשים מחליפים ביניהם מידע ב-4 רמות: כי הבעיה של קומוניקציה מקוטעת, האופיינית מאוד לקבוצות גדולות, אינה ממוקמת אצל אדם זה או אחר, אלא בין האנשים. על המטפל לתרגם את הניסיונות ליצור קומוניקציה מהרמה האוטוסיטית, הלא מודעת, אל הרמה היותר ורבליית ומודעת. ויתור על תפקיד המתרגם, משמעותו למקם סימפטומים במטריצה ולראות בהם ביטויים של חוסר קומוניקציה וחוסר ניוחות. משמעות נוספת היא, שעל המטפל להיות עניו ולהבין שלא ניתן לתרגם במדויק ביטוי מטפורי או דרמטיזציה של קונפליקט נפשי כלשהם. כמו מתרגם של שירה, המטפל יכול להעביר רק את המשמעות המשוערת של מה שהתכוון המשורר לומר. כל מחשבה כי ההתערבויות של המטפל הן אמיתיות או נכונות יותר מאלה של כל אחד אחר בקבוצה, אינה ניתנת לאימות.

"התבוננות המשתתף" בקבוצה גדולה מאוד

עכשיו אני מגיע לתמה השנייה שלי, שהיא תיאור ואנליזה של חמישה מפגשים קבוצתיים, בסימפוזיון בקופנהגן, מזווית הראייה של המנחה. בהגדרה, הקורא יקבל תקצירים של משתתף-צופה, אשר כמו אנתרופולוג, פעל למטרה כפולה: ראשית, ללמוד על המנטאליות של תרבות זרה, ע"מ לתעד אותה ולהפוך אותה למובנת לאחרים; ושנית, למצוא יותר מהעצמי האמיתי שלו, באמצעות ההתקרבות לזר, האחר. ניתוק בתפקיד המטפל, יחד עם הכותב, הוא בלתי אפשרי. מה שמדווח מכיל עיוותים לא מודעים ומשקף את העובדה כי על הדיווח הזה להיות בעל ממדים פרוסטיאניים כדי לתאר את המורכבות האמיתית של האירועים שהתרחשו בקבוצה ובנפשו וגופו של המטפל. הנחיית הקבוצה הגדולה איננה אפשרית אם לא מקבלים את העובדה כי חוויית הקבוצה אינה ניתנת לתיאור מילולי. מנחה מנוסה של קבוצות גדולות יודע כי מידה מסוימת של ידע לא אנליטי על החיים ועל המדע דרוש כדי לוותר על התפקיד באופן כזה שנפש הקבוצה והמטריצה הבסיסית שלה יוכלו להתחבר. מנחה הקבוצה הגדולה נמצא ביחסים עם אובייקט ההתבוננות שלו הדומים לאלו של הרופא המודרני. מה שאנו יכולים לקוות למצוא הם עקבות נראים לעין של enactments ומה שיכול לשמור על שפיותו של מנחה הקבוצה הגדולה, לנוכח המבחר המבלבל של השלכות וחילופי דברים הוא דבר הדומה לפילוסופיית המדע שפותחה ע"י נילס בוהר ו-ורנר הייסנברג.

הרופאים הללו טענו כי יש להציב תצפיות ומסקנות במשולש, ע"מ להגיע קרוב ביותר לאמת המשוערת אודות מה שהתרחש. הם לא האמינו שתפקיד של צופה אובייקטיבי הוא אפשרי, מפני שכל צופה מעורב בעיוות ובמתן צורה לאירועים שמתרחשים. הם האמינו בעיקרון של אי החלטיות והשלמתיות. הרעיון הראשון טוען, במילותיו של גתה, כי אנו רואים מה שאנחנו יודעים וכל מה שרואה המדען, גלים או גופיפים, תלוי בהתמחות שלו; העיקרון השני טוען כי מוטב להתאים את עיניו של צופה אחד עם אלו של רעהו כדי לקבל את מה שהגדיר אנתרופולוג אחד "תיאור סמיד", אותו הגדיר כמשימתו של מדען מדעי החברה. על המטפל, אם כן, לנסות ולהתערב בצורה של דיאלוג, כשהוא מותיר מרווח למשוב, ובכך הוא מעניק לקבוצה את הכוח להחליט אם האינטרפרטציה מתאימה או לא. כשהדבר מיושם על המטלה של אנליזה של הקבוצה הגדולה, משמעות הדבר היא גם שעל המנחה לארוג לתוך האינטרפרטציה שלו התייחסויות להיסטוריה, לתרבות ולפילוסופיה ולהגיע ל"קו סיפורי מטפורי", שאף הוא מהווה עיוות, שכן

הוא נוצר באופן מלאכותי, אך בה בעת הוא גם ניתן לשיתוף ולפיכך ניתן לאימות. ייתכן שהדבר אף נכון יותר בקבוצה הגדולה, שמטרת הטיפול הקבוצתי היא אימון האגו תוך פעולה בלי לדעת מה יהיו התוצאות ועמדה ניטרלית ונמנעת של המטפל דומה לפנטזיות האומניפוטנטיות של המדענים שקדמו לאיינשטיין, בחיפוש אחר תפקיד הצופה המנותק והאובייקטיבי. הגיע הזמן להתאבל על אובדן אשליית הגדלות הזו.

קבוצה 1

קבוצה זו נדרשה ליציאת מצרים תנכית מהסביבה התרבותית והמוגנת של האוניברסיטה, אל הגיונגל של אולם הספורט הלא מוכר. המסע היה קצר במציאות אך ארוך מבחינת החרדה. אנשים נכנסו לאולם, ישבו במקומותיהם ויצרו מקהלת רעש שהכחיש את קיומו של הזמן והחריש את קולו של המטפל. חברת קבוצה אנונימית השתיקה את הקבוצה באמצעות מחיאות כפיים. המחווה הבהירה כי אנו נמצאים בעולם פרנואידי-סכיזואידי. הקבוצה מוקמה באחת בהקשר של מאה שנים רוויות דם והשוותה לכור היתוך, שוק, רחבת ריקודים ושדה קרב. הפחד מדיס אינטגרציה החל להופיע אצל כמה מהמשתתפים, שהחלו לבטא את חרדתם ופתחו הגנה של תלות מוחלטת. המרובע בתווך של הקבוצה הפך למוקד תשומת הלב ומספר אנשים החלו לגלות פגמים בשטית, כאילו רצו יחסים מושלמים עם הקבוצה כאם, בטרם יוכלו להסתכן ולדבר. החיפוש אחר יחסים בטוחים עורר פחד מחסרונה של קבוצת השתייכות. הישרדות בכאן ועכשיו הייתה כרוכה בהחייאה של תמות מוכרות וניתנות לזיהוי. ההיסטוריה של המסע מהאוניברסיטה לעבר אולם הספורט קיבלה פרשנות חדשה והשורה הארוכה של אנשים, המשתרכים מה"פאנום אינסטיטיוט" לעבר אולם הספורט, בעזרת מדריכי דרך השוותה לעדר כבשים המובל לשחיטה. לפתע גילמו המטפלים הקבוצתיים שורה של יהודים שהלכו מרצונם לתאי הגזים באושוויץ. מחווה שעזרה פורשה כרדיפת הקבוצה ע"י מטפל או ועדה אכזריים. אבל לא ניתן היה לממשך עם עמדת ההאשמה, מפני שכמה מהדוברים הפכו אובססיביים לגבי הצייתנות הנכנעת שלהם וחוסר ההתנגדות שלהם התמה של קורבן – תוקפן והצופה מן הצד המשיכה לשלוט אבל נסבלה רק לאורך רגעים קצרים. בפעמים אחרות המשתתפים ביטאו כל מחשבה שעלתה בדעתם. הכוח שבאמצעותו כל המחשבות המבודדות הללו גורשו ונמחצו בלי למצוא קשר כלשהו הציב בפני הקבוצה את האמת שבדברי ביון, שמחשבות מתפתחות כהגנה בפני הפחד מדיס אינטגרציה וכי קשר בין מחשבות ואנשים יכול להיווצר רק כאשר ניתן לעמוד בפני רמות גבוהות של תסכול. הקבוצה הגדולה בהיידלברג בסימפוזיון האחרון של הג'יי-איי-אס ב-1993 הוזכרה והתמה של הגרמנים והיהודים הוצגה מחדש. בשלב זה חש המטפל כי עליו לומר משהו ואמר את הדברים האלה: " סוקרטס היה פילוסוף, סוקרטס היה יווני. כל היוונים הם פילוסופים". לדעת הקבוצה אני מנהל משחטה, אני גרמני, כל הגרמנים הם קצבים. איך תהיה הקבוצה הזו בטוחה אי פעם? הקבוצה תהתה האם הדברים שאמרתי היו אמת או מטפורה. בסופו של דבר אמר מישהו, "עדיף להיות קצב ולהפוך למטפל קבוצתי, מאשר להיות מטפל קבוצתי, כמו קאראדיץ', ולהפוך לקצב." הקבוצה רצתה ליצור לכידות בתוכה באמצעות הטקס של רצח המנהיג והחשיפה שלו כאם בלתי מתפקדת. המתקפה סימלה את רצח האב האדיפלי ואת ניסיונו של התינוק לנשוך את השד כדי לברר אם יוכל להיות מוחזק ומוכל, האם הוא יכול לחשוף את העצמי הרע והטוב שלו ועדיין להתקבל ע"י ההורה והקבוצה.

הישרדותו של המטפל מאפשרת לקבוצה לשלב בתוכה את היידלברג והגרמנים והיהודים לא הושארו לבד עם "הבעיה שלהם". צוין כי העומדים מן הצד, כמו השוויצרים, חיו בתקופה שבה הפכו, בסופו של דבר למשתפי פעולה עם אלה שביצעו את הפשעים, במטרה לשמור על ביטחונם. ישראלית אחת ביטאה את המשאלה שלא יעשו בה שוב שימוש שנועד להסתיר את אשמתם ואת ההיסטוריה המודחקת של אחרים. היא רצתה לדעת על השלדים בארונם של הסקנדינבים. המטפל אמר אז כי הקבוצה מנסה לנתק את עצמה מהיידלברג ולהשלים עם העובדה, כי הולדת משהו חדש בקופנהגן, תהיה כרוכה בהרס העבר שעבר אידיאליזציה. הקבוצה ביקשה אז לברר כיצד התנהגו הדנים במהלך המלחמה. עד מהרה הועלתה דנמרק למדרגה של דוגמה נדירה לאופן בו יש להתנהג במצבים קיצוניים. המטפל חשב על בטלהיים, שטען שטבעו של האדם ולא ההכשרה האנליטית שלו, הוא שקובע אם מישהו ישרוד, או יראה שהוא אדם הגון בהקשר של טרור. בעוד הוא מתלבט, הוא החליט לשתוק. הקבוצה הסתיימה כשאישה דנית עמדה על כך שאי אפשר להאדיר את העם הדני, כי גם בקרב העם הדני היו משתפי פעולה. הקבוצה מצאה באישה זו את הדמות להתייחסות בחיפושיה אחר מנהיג אידיאלי, או את האימא האוויריתית המושלמת של הקבוצה.

קבוצה 2

מהר מאוד החלה הקבוצה השנייה להיות עסוקה בתפקידיהם של החושים האנושיים ובהבדל בין היות מישהו צופה ובין זה שצופים בו, המטופל או המטפל. נראה היה שהקבוצה מסרבת לקבל עליה את תפקיד המטופל. המיתוס היווני אודות שלוש הנשים שהיה עליהן לחלוק עין אחת סופר בקבוצה. מישהו הביע מצוקה על כך שהוא לא היה בטוח כי יוכל לשמור על תחושת העצמי שלו, על תחושת השייכות שלו, או על המודעות שלו לכך שיש לו חושים. המיתוס פוצץ את העובדה כי האדם יכול לסמוך על כך שהוא יכול להיות אדם נפרד, שיש לו עור המהווה גבול בין הפנים ובין החוץ, בין החושים שלו לאלה של האחרים. באופן מפתח חייטה הקבוצה את המציאות שמאחורי טענותיהם של פוקס ואליאס, כי לא קיים אורגניזם-חד-תאי, הנקרא אינדיבידואל, הניצב בהתנגדות "מפוארת" לחברה. שניהם טענו כי אנו מעבדים מידע על זהותנו רק ע"י העובדה שיש בבעלותנו "מחשבה תוהה" על כך שיש לנו עצמי חברתי, המורכב באופן בלתי נמנע מ"אני" "אתה" ו"אנחנו". המיתוס על העין האחת ושלושה אנשים נפרדים חשף את האופן בו המתח בין ממדי האני, אתה ואנחנו של הנפש נמצא בחוסר נוחות עם עצמו ועם המכל התרבותי הסובב אותו. בקיצור, "אימון האגו תוך כדי פעולה" לא נועד לטיפול הקבוצתי בלבד, אלא הוא חלק בלתי נפרד מחיי היומיום בחברה.

הנושא של הרג, תוקפנות ואלימות כלפי אנשים, חיות והטבע חזר. הסתירה הטמונה בחיתוך החולה ע"מ לרפא אותו, או שימוש בטקסים סדיסטיים כדי לבצע משימה של אדם בוגר פותחה ע"י משתתף שסיפר כי פיקח על מנתח לב והצוות שלו, ששיעור מקרי המוות שלו עמד על אחד לשלושה. "הכאב הנפשי היה מעבר ליכולתו והוא החליט להתמודד אתו באמצעות סירוב לערוך שיחה של לפני ואחרי הניתוח עם החולה וקרוביו. הוא ביצע את הניתוח ואחרים עסקו בתמיכה הנפשית. באופן זה בלבד ניתן היה להתמודד ולבצע את המשימה. הדבר לימד אותו כי הפיצול יכול להיות חיובי כמו גם שלילי. הקבוצה הגדולה הזכירה לו את החוויה הזו, שכן הוא חש שהוא יוכל לשרוד כאן רק אם יפצל חלק מעצמו וישליך אותו על הקבוצה, כדי שהחוויה תיאכל, תתעכל

ותשונה. באופן כלשהו הסיפור השתלב עם הצורך של הקבוצה לחפש תפקיד של קורבן, שבו היו כולם מוגנים מפני השתתפות באלימות ופגיעה כנגד האחאים הגדולים, "אלה המפחידים וחסרי השם". התחושה של חוסר היכולת לסבול את ההוויה אומצה ע"י אישה, שסיפרה על ההסתבכות של בתה ע"י רופאים, שנאלצו לשוב ולקטוע אברים מגופה, ע"מ להציל את חייה. התגובות לאישה היו חזקות ומפוצלות מישהו חשב שהאישה התעללה בקבוצה באותו אופן בו התעללו הרופאים בבתה, אחרים התרגשו מעומק כאבה והכילו אותה מספיק כדי לעזור לה להתאבל די עד שהצליחה להתאושש לפני תום המפגש. היה ברור כי מצבה הרעוע של הקבוצה עצמה, גרם לצורך של האישה הזאת לפרוק מעליה את האשמה שלה ולטהר את עצמה באופן הפומבי הזה. היא קיוותה להתחבר מחדש לאנושיות הרגילה, באמצעות אקטינג אוטו של "טקס לווייה פומבי". לא הייתה לה ברירה, היה עליה להמחזי את המרכיבים של הדרמה אנטיגונה ונזקקה לזירה פומבית – שהושלמה באמצעות מקהלה אילמת – כדי לשחרר את עצמה מתפקיד הגיבורה. התזמון של ההשתפכות שלה היה הגיוני, משום שהקבוצה יכולה הייתה להשתמש בה כדי לחקור את הפיצול בין אלה שרצו לחשוף את המשאלה שלהם ולהתחיל לעבוד על עבודת האבל והריפוי ואלה שרצו להישאר מחוברים לאובייקט ההרסני והתעקשו על תלות ומתקפה. האישה השתמשה בקבוצה הגדולה כדי למגר את הבושה שלה ושיקמה את תשוקתה להשתייך, הקבוצה הכילה והשתמשה באישה כדי לשקם את היכולת שלה ליצור קשרים ולפתח מחשבות וטקסים מתרבותיים.

קבוצה 3

בתחילה שמעה הקבוצה על אדם שחברת התעופה איבדה את המזוודה שלו ומישהו אחר שטען כי מישהו גנב את מטרייתו במהלך הכנס הקודם. הוא נפנף באצבעו המורה כלפי הקבוצה וביקש שהמשתתפים יהיו ישרים דיים כדי להחזיר לו כל חפץ אותו הוא עלול לאבד בכנס, או שידו שהם עבריינים. הוא הביא לקבוצה את המסר כי לא ניתן להגשים משאלה ללא אובדן כלשהו. שלב ההיכרות הזה הסתיים עם הדיאלוג האמיתי הראשון, כשמישהי טענה שהקבוצה הגדולה לקחה ממנה את המלים שלה ומישהו ענה לה, "אולי המלים שלך לא נגזלו ממך; אולי מישהו ניסה לדבר בשבילך." היה זה סימן לכך שהקבוצה לא התייחסה עוד לכל המלים כאל אובייקטים מוזרים, שהיה צורך להשאיר אותם "בחוף", או שהם יעצימו את אי השפיות הפסיכוטית הנמצאת "כאן". האבחנה בין "אני" ומי ש"אינו אני" ובין היגיון לאי-גיון נעשתה נסבלת. הדלת הייתה פתוחה עכשיו בפני כניסת שאלת המשמעות אל זירת הקבוצה. הרמה הדיכאונית הזו שימשה את אחת המשתתפות כדי לפתוח את הנושא של שינוי, התנגשות, אובדן אשמה וריפוי. אישה רוסיה צעירה נעמדה והאשימה חלקים מתוך הכנס בכך שיש להם דעות קדומות כנגד בני עמה. התקיים שם הרגל לפצל את כל המשתתפים לתוקפים ולקורבנות. היא ראתה את הגרמנים מקבלים על עצמם אשמה קולקטיבית בקלות רבה מדי, אבל לא היה בדעתה להסכים לכך. היא הייתה צעירה מדי מכדי לקבל על עצמה את האשמה על כל מה שנעשה בשמה של ברית המועצות היא באה ללמוד, להיראות, להתבונן ולהיכנס לדו שיח על הטרגדיה שפקדה את ארצה. בעקבות כך נוצרו כמה וכמה חילופי דברים טנטטיביים בין האישה ובין כמה משתתפים מחלקים שונים של המעצמה לשעבר. כל הדרמה בנושא הקושי הטמון בניסיון ליצור קשר עם האויב, עם הזר, עם החוף, עברה עכשיו "אקטינג אוטו". הייתה זו מחשבה פשוטה ששברה את מעגל הקסמים והפכה את הגבול בין אלה שבפנים לאלה שבחוץ לשקופים. משתתף מליטא אמר: "מעולם לא חשבתי שיתאפשר לי למצוא הקשר שבו אוכל לשאול רוסי איך זה היה בשבילם, האם גם הם נאלצו

ללמוד איך להגיע למקלט אטומי כשהיו תלמידי בי"ס, האם גם הם פחדו כמונו? הפגיעות שהשתמעה מהשאלה הובילה לרמה של פתיחות, שנדרשה כדי להגיב ברמת הכאן ועכשיו ולהרוס תלות של עבדים בעבר. היה מעניין לראות כי כמה מהאנשים לא יכלו לסבול את רגע האחדות והאנושיות הזו ופרצו מייד במתקפה של עשיית נפשות על הקבוצה, בהזכירם לכולם כי ברואנדה מתקיימים מלחמה ורצח המוני ולא דווקא דיאלוג. "המחבל הפנימי" של פיירברן עם היצמדות מורבידית לאובייקט הרע ועם המשאלה להרוס דיאלוג בוגר הרים את ראשו. הקבוצה השתמשה ב"טהרנים" כדי לעצור את עלייתה של תקווה חסרת סיכוי והזכירה לנפש הקולקטיבית כי כוחות הרסניים ויצירתיים מתקיימים זה לצד זה בתוך מתח דיאלקטי בכל רגע נתון בתוך הקבוצה. האזכור של כל מעשי הפשע בעולם נחוה ע"י המטפל כחזירה לתוך מרחב קבוצתי חילוני שצפה לרגע קט באינטגרציה שבין הקדושה לכפירה.

קבוצה 4

התרחיש האדיפלי הומחז בקבוצה זו באמצעות עיסוק בשם הטוב או הרע שיש למישהו. הוצגה השאלה: מה הייתה העיתונות רואה ומדווחת לו יכולה הייתה להתבונן בנו? האם היינו נראים כמבוגרים, כילדים, או כמשוגעים? המחשבה כי אנו יכולים להיחשב שפויים ובוגרים, מפני שאנחנו נפגשים באופן זה פוצלה והוכחשה. התמה של השפיות והשם הטוב שלנו, יכולה הייתה להידון, כפי שאמר דה-מארה, רק באמצעות נתיב תת-הקבוצות. נראה שהתהליך של הקבוצה הגדולה מראה כי האנושיות מאחדת אותנו ואילו התרבות מפרידה בינינו. אנחנו לומדים לעמוד בתסכול שנגרם מטבעה המפריד של התרבות ע"י כך שאנו מאדירים את תת התרבות שלנו וע"י זלזול בזו השכנה לנו. כדי שהמנגנון הזה יפעל כהלכה, נוטות התרבויות השונות להגדיר את ה"אנחנו" כטהורים ו"אותם" כמלוכלכים. יצירת מגע נחשבת לטאבו ונגיעה בגבולות נחשבת כפעולה של סיכון וזיהום. על הבסיס הזה נראה הגיוני מאוד, שתת קבוצות בקבוצה הגדולה יחזרו חזר ושוב לתמה של בתולים וסטייה. הם רוצים להימנע עמדה בוגרת המרמזת על דימוס, אובדן התמימות וזיהום באמצעות מגע עם הזר. בקבוצה הגדולה השכן המזהם יושב לידך ויש לך הזדמנות לגלות כי גבול שקוף בין השייכים ובין האויב מאשר את קיומה של אנושיות משותפת ומאפשר לתשוקה לפעול ע"פ פנטזיות הרסניות להיות מוכלת באמצעות ישיבה פנים אל פנים.

במובן זה התשובות לשאלת שמה הטוב של הקבוצה סימלה את מוכנותם של המשתתפים לקחת חלק בחילופי תרבות אמיתיים בין תת קבוצות מובחנות, אשר את ההבדלים ביניהן לא ניתן היה לפתור, אלא לקבל ולגלות טולרנטיות. תת קבוצה אחת טענה שלו היה מישהו מסתכל על הקבוצה, היה רואה כיצד אנו נמנעים ממגע מיני בוגר, בעוד אנו מתעסקים באוננות פסיכולוגית. תת קבוצה אחרת עסקה במחשבה שהקבוצה מלאה בקולוניאליסטים זקנים, שניסו להפרות קרקע בתולה במזרח ועכשיו נחלקו לאלה שרצו לעבד את האדמה והקיפו את אדמתם בגדרות ולא להאליה שהיו מכורים לתפקידם כמיסיונרים. תת קבוצה שלישית קראה תיגר על הרעיון של אבות שתלטניים ובתולות תמימות וציינו כי בתנועה האנליטית הקבוצתית, גברים צעירים כמו המטפל של הקבוצה הוכשרו ע"י נשים מבוגרות חזקות. הדימוי הרביעי שעסק בשמה הטוב של הקבוצה התמקד במחשבה כי אנו נאבקים כדי להבין את השינויים בנוף הפסיכואנליטי. הפסיכואנליזה גרמה להלם בשל הדגש ששמה על המיניות, עכשיו היא מאתגרת מפני שהיא דורשת זמן ועומק בעידן של שינויים גלובליים מהירים.

אדם שבא מיבשת שאינה מעורבת בפיצול בין מזרח למערב העלה את הרעיון כי העניין של הקבוצה בבתולים ובשם הטוב קשור להתמוטטות הסדר הישן ובמורשת המשותפת של המלחמה הקרה. "המערב איבד את תחושת האחדות שלו, המזרח הפך את המלה "חבר" (קמראד) לבלתי ניתנת לשימוש, איך נוכל, אם כן, למצוא חברות בקבוצה הגדולה, אם חסרות לנו המלים שבהן ניתן לבטא אותה? לכן אנו נסוגים לסקסואליזציה של הדיאלוג, כאשר האמת היא, שאנחנו מחפשים ידידות. אולי זאת היא התמונה המלוכלכת שאנחנו לא רוצים להתבונן בה. ידידות עלולה להעלות בדעתנו קשר הומוסקסואלי."

הקבוצה סיימה עם חלום. אישה סיפרה שראתה שני גברים מבוגרים, שהובילו ילדים לתוך כיתת לימוד. היא הייתה אחת הילדים האלה וכשכולם התיישבו במקומם היא ראתה ששני הגברים והמורות היו עירומים. לפני שהתעוררה נזכרה שאחד בגברים עמד למול הכיתה והשני הסתובב לאחור, התכופף וחשף בפני הילדים את ישבנו. הקבוצה חשה שאחד הגברים היה המדריך האנליטי שלה ואילו זה שעמד ופניו אל הכיתה היה המטפל הקבוצתי. הוא נחשב מפחיד, כמי שיכול להפשיט את כולם, אך למעשה ישב מולנו, חשוף יותר מכולנו. האישה אישרה שהפירוש תואם את החלום שלה, אבל שהיא לא מבינה את הטעם המבחיל שהיה בפיה כשהתעוררה. בשלב זה אמר המטפל שאולי מדובר במידה של גועל עצמי שהיא חוותה בעבור הקבוצה. היא גילתה, במלך החלום כי לילדים יש את הכוח להרוס את שמם הטוב של הוריהם ולהשאיר אותם חשופים, חסרי הגנה ופגיעים. החלום ניפץ את האשלייה כי הקבוצה מורכבת מילדים תמימים.

קבוצה 5

במונחים של המטריצה הבסיסית של אירופה שלאחר המלחמה, לא היה זה חסר חשיבות שהמטפל היה גרמני וכי התרומה היחידה במהלך הכנס, שהייתה בעלת אופי פופוליסטי נאמרה ע"י אישה בעלת אותה זהות לאומית, אשר הקבוצה השתמשה בה, כדי לערוך רישום של הישגי הקבוצה. היא אמרה כי החיפוש אחר התמימות נראה כאילו היה הגנה כנגד האיום שהיה כלול בתמה של הרס ותשוקה. היא ציינה כי הבתולה, כמו כל יתר האידיאלים, אינה אלא אשליה. בקבוצה היה חיפוש אחר קרקע בתולה, תשוקה לפעילות מיסיונרית ותשוקה לכוח. כל אלה הן פנטזיות גבריות. אבל היו לנו גם פנטזיות נשיות שעסקו בפרסום שלילי בעיתונות, היותנו מופנמות והיותנו מבושות. הבתולה הזאת אינה מעסיקה את דעתן של נשים, הגיע הזמן להכיר בנשים חזקות בדור האבות החזק ובתמות הפמיניסטיות בתוך התנועה האנליטית הקבוצתית. כאשר מספר דוברים קשרו בין הדברים הללו ובין האישה הדנית שניהלה את הכנס, היה ברור שהקבוצה רצתה להימנע מהתמודדות עם התלות שלהם במטפל באמצעות התקת בעיית ההתקשרות שלהם בדינאמיקה של קורבן ותוקפן. במקום להתמודד עם הכאב הכרוך בסיומו של כנס טוב דיו, אשר הצליח להקנות ל"גרמני" שבפנים ובחוץ, מקום בתוך התנועה האנליטית הקבוצתית, האדם מ"ארץ האבות" נשען על הפיצול בין האימהות הטובות והאבות הרעים. היא העלתה את הטרגדיה של בני הדור ה-2, שהיה עליהם להגדיר את העצמי בהתייחסות ל"אידיאל של סופר אגו גבוה יותר". היא רמזה לכך שהייתה מיוחדת והתבלטה מתוך ההמון בכך שהייתה קורבן חזק. היא נשענה על מתקן לחיפוש זהות, שבו השתמשו ילדי דור שני רבים, כשהם כפויים "לגנוב את עצמם" לעמדה של הקורבן כדי להימנע מהזדהות עם אבותיהם הרצחניים ואימותיהם משתפות הפעולה. לפיכך, אלה שהוטלה עליהם האשמה הקולקטיבית של הדורות הקודמים, מבקשים להבטיח את קבלתם של אלה שמדחייתם הם חוששים יותר מכל. כשהם מחפשים באופן

אובססיבי אישור מבחוץ הם מפתחים עצמי בעל סופר אגו פנימי נוקשה ובסופו של דבר שונאים את עצמם, ממש כפי שהגבילו את עצמם לשנוא את הוריהם ושללו מהם את אהבתם. המשאלה הסודית, להשתחרר מהאשמה, הופכת למנגנון הגנה של הרס עצמי, המבטיח כי ההיקשרות לאשמה המועברת מתחזקת והזדהות לא מודעת עם ההורים האמיתיים המופנמים נוצרת מחדש.

דף רישום ההישגים של האישה בקבוצה הגדולה רמז לכך כי בעבור ילדי הקורבנות והתוקפנים, הגרמני הטוב דיו הוא אישה, הגרמני הטוב דיו כאב, כמטפל של הקבוצה הגדולה, אינו דמות שניתן להעלות על הדעת כדי לשמור על התרחיש הקורבני-תוקפני, כמטריצה של האובייקט העצמי. הייתה זו נקודת קונטרפונט אירונית במהלך הפגישה האחרונה בעבור המומחה לבעיות של בני הדור השני מישראל, שהראה לקבוצה, בפגישה הראשונה איך היא "משתמשת" לעתים קרובות "בגרמנים וביהודים", כתירוץ להימנע מעימות עם העבר ההרסני שלהם עצמם. האשמה שהצטברה במהלך חמש הפגישות הללו קושרה עם המשאלה של הדור הצעיר לסלק את הדור המבוגר ממה שנראה כעמדה של כוח. נעשה ניסיון כזה במהלך הפגישה ה-3, אך הקבוצה נסוגה בה מ"רצח ההורים" הזה, כשהבינה שהדבר עלול להביא לגרסה מסוכנת של יריבות בין אחאים. באופן עקיף, שובה של התמה קורבן-מקרבן הייתה ניסיון להתאבל על אובדנם של אובייקטים עצמיים קולקטיביים וגרנדיוזיים, אשר דורות צעירים ומבוגרים השליכו לתוך הדיון על עמדות כוח יחסיות בתוך התנועה האנליטית הקבוצתית.

כשעמדה בפני סיום ופרידה שקעה הקבוצה הגדולה לתוך עולם מפוצל בין אלה ש"בפנים" ואלה ש"בחוץ". הסיבה לכך, מן הסתם היא כי הקבוצה הגדולה אינה מסתיימת באבל. היא נוהגת במטפל ובקבוצה עליה הושלכה אידיאליזציה, כמו אל חפץ מעבר, שהוא נטוש, אך לא אבוד. אי הנוחות באשר לעבר ובאשר לסיום הקבוצה, לא עובד ולקראת הסוף הוא קיבל טעם מקומי. אלה המכירים את ההיסטוריה הסקנדינבית, יודעים כי היחסים בין הדנים לנוורבגים אינם פשוטים. לנוכח הרקע הזה, אמירותיהם של שני נורבגים, העמיקה את תחושת המאבק הבין דורי. הם אמרו שהפריע להם האקטינג אאוט של הוועדה המארגנת הדנית, שהשתתפו במתיחה במהלך המסיבה, אשר התרחשה בערב שלפני המפגש האחרון. שני האנשים טענו כי לא היה צודק שחברי ועדה אחראיים השתתפו בטקס "הנשיקה הלבנה". כמה מאלה שהדברים הופנו אליהם הודו שנהנו להשתתף במסיבת בירה של הקולגות שלהם במהלך המסיבה, כדרך להפגין את הזהות הנפרדת שלהם למול הקהל ה"זר". הם הודו בשמחה בפני יריביהם, הנוורבגים, כי ייתכן והייתה זו טעות להתנהג באופן לא מתאים זה, אבל ייתכן שהאירוע מסמל משהו בעבור הכנס כולו והקבוצה הגדולה. משתתפים אחרים פתחו את הניתוח ואמרו שתשוקה לא רק מתחברת להרס, אלא גם להרס עצמי, וחשוב לא פחות, שהתפתחות עצמית קשורה עם משחק ובדיקת גבולות. ההתנגשות בין הוועדה והמתיחה חשפו את ההרס העצמי ואת החלק המשחקי הנמצאים אצל כולם. האקטינג אאוט של "האנשים האחראיים" הראה שהמאבק להחזיק בעצמי אינטגרטיבי אינו נגמר לעולם, שכוח משמעותו, שאלה שאוחזים בו יכולים לעזוב את תפקידם בכבוד, אבל אנחנו יודעים גם שהכוח מצמצם את הרצון להרוס את הגבולות ולהתנהג באופן שאינו הולם. "הקבוצה תסתיים" אמר מישהו, "אבל יהיה עליה גם להמשיך להתקיים. תמיד יעמוד בפנינו הפיתוי לחזרתיות כפייתית, עד סוף חיינו. בחיים ובקבוצה הזאת, אנחנו נשאר מורשת פסיכולוגית, חלק מההשלכות שלנו יעברו לקבוצה הגדולה בכנס הבא והדור שיהיה שם יצטרך להתמודד אתן.

היה בכך היגיון כלשהו, שמישהו יביא חלום פסיכוטי ומפוצל לתוך הקבוצה, אחרי האמירות הרודפניות והנזפניות האלה הוטחו בקבוצה וחשפו את תת התרבות הדנית המארכת שבתוכה כפגיעה. בשלב שלפני הפרידה, אדם אוסטרלי שחש בתוקפנות המותקת בקבוצה אמר שהוא יעזוב את הקבוצה הגדולה בתחושה כי לא ניתן לסמוך עליה. הפגישות הטרידו אותו, הוא חלם בעוצמה במשך כל השבוע ולא העז לחשוף את הדימויים הפרטיים האלה. עכשיו, לקראת הסוף הוא חש בטוח מספיק כדי לדבר על החלומות האלה משום שחש שהחלומות הם רכושה של הקבוצה הגדולה. ואינם שייכים לנפשו שלו. הוא חלם שהיה העוזר של חברת פושעים, שמכרו גופות. כשנגמרו להם גופות של מכורים להרואין, הם התחילו לרצוח אנשים מן השורה, כדי להישאר בעסקים. בסופו של דבר הפכה המשימה למצוא אנשים כדי לרצוח אותם, הם החליטו לרצוח אותו. מאחר ועזר לכנופיה, הדבר נראה לו מאוד לא הוגן והוא שאל מדוע בחרו בו. התשובה הייתה כי הוא נבחר מפני שהיה אדם שעוזר. בשלב זה הוא התעורר, שטוף בזיעה קרה.

סיפור החלום התרחש בזמן שהמטפל הוצא מתוך המחשבות המודעות של הקבוצה וחש כאילו הוא נהרג מבפנים הוא השתמש בשתיקה קצרה בתגובה לחלום, כדי לתת פרשנות אחרונה, שהיו בה חומרים ששמר מן הפגישה הראשונה. "כשאני חושב על הקבוצה הזו אני נשאר עם דימוי של תשוקת מתבגרים. הקבוצה הגדולה הזו רצתה להיות נהנתנית, בלי לקבל אחריות, משתוקקת, אך לא הרסנית. אני גם נשאר עם דימוי של יחסי רופא – פציינט. אני לא יודע למה, אבל הקבוצה הזו נאבקה כדי להיות במגע עם הנזקקות והתוקפנות שפוצלו אצל המטפל והיא ניסתה, באופן לא מודע להימנע מהחוויה של להיות הפציינט חסר האונים באמצעות ניטור וביקורת על כישלונות המטפל. אולי החלום אפשר לי להיות לבסוף, מספיק תוקפני כדי לכפות על הקבוצה פרשנות והחלום אפשר לקבוצה, כגוף קולקטיבי של מטפלים, להכיל את החלק הסדיסטי וההרסני של תפקידים המקצועי ולקבל את אובדן התמימות, כחלק בלתי נפרד מהתהליך הטיפולי. כשאני מתבונן לאחור, אין ספק שהיה זה חלק מהחוויה שלי כמנחה הקבוצה הגדולה בקופנהגן, שההרס והתשוקה היו אמורים להשתלב פנימה כדי להדגים מודל של הכלה והחזקה....."

לפני שנפרדים מן הקבוצה הגדולה, חשוב להדגיש את ההבדל בין העצמי והאחר. בקופנהגן, משמעות הדבר הייתה לשוב ולהדגיש את הזהות של קבוצת ההשתייכות. ההבדל ביני ובינך עובד באמצעות ההתבוננות ב"אנחנו" ו"הם", דנים ונורבגים, משתפי פעולה ומתנגדים, גברים ונשים, מבוגרים וצעירים המשותף בין המבקרים הגרמנים והנורבגיים, במהלך הפגישה הזו, הוא שהם התמודדו עם שאלות של אינדיבידואליזם וספרציה. באופן לא מודע הם ביקשו מהקבוצה שתאשר שהם הפנימו חוויה שניתן היה להיאחז בה ולהיעזר בה כדי להתמודד עם המציאות בחוץ, לאחר תום הכנס.

נושא המטריצה הבסיסית המחוברת, שבו ההתבוננות בשאלות הזהות, הנפרדות והכוח של כל קבוצת שווים בתוך הקבוצה הגדולה, שבה היו חילופי דברים ששיקפו את "חברת האחאים" הפוסט מודרנית, שבה לאבא אין תפקיד ביחסים בין הילד לאם החזקה ואשר בה המקום הבטוח היחידי מצוי באחוות אחיות או אחים – עדיף במעמד של קורבן..

גם הקבוצה הגדולה בקופנהגן הייתה מורכבת מקבוצות של שווים, שהעדיפו לבקר ולמצוא כשלים, אשר חוו היפרדות והליכה קדימה כבגידה באידיאל הקבוצתי שלהם עצמם. באופן זה הקטגוריות נשאו נקיות וניתן היה לראות את האחאים כשווים, הוגנים ובתוליים. האחאים אינם זקוקים לזוג הורי, כפי שיוצגו ע"י יו"ר הוועדה והמטפל, שיציל אותם. הם נשארו עצמאיים ו"פוליטיקלי קורקט" באמצעות פיצול לצד הקורבן התמים וניסו להימנע מפגיעה ומתקפת נגד

מצד אנשים, אך בעיקר הסביבה המאוימת והחיות הנמצאות בסכנת הכחדה. באופן זה נמנעו תת הקבוצות מיריבות ומאבל ושמרו על אשליה של נעורי נצח והוויה מושלמת. בדומה לאחאים אמיתיים, נמנעו תת הקבוצות בקופנהגן מ"מגע אינטימי" מוגזם ונשארו בעולם נרציסיסטי המכוונן לאופן בו צריך היה העולם להיות ואיך הוא באמת. הקבוצה הגדולה חשפה את פני היאנוס שלה לקראת הסוף: צד אחד פנה אל המציאות, הדגיש את האוטונומיה שלו והתקדם, במידה מסוימת, בתהליך המתרבת של התנועה האנליטית הקבוצתית; הצד השני נמלט לתוך תמימות דמיונית ונעורי נצח ומיאנו להיכנס לתהליך של התפכחות הכרוך בהיענות לתביעות הקבוצה ולא לאלה של היחיד בתוכה.

הפיצול בין ביון לפוקס משתקף באופן בו נתפש המטפל הקבוצתי. ניתן להבין את שני סגנונות ההנחיה ע"פ האופן בו מתנהל המנחה בתחילת הקבוצה, בסופה ובנקודות מעבר.

המנחה הפרו קבוצתי הפוקסיאני משפיע על איכות החוויה בקבוצה הדולה באמצעות האופן שבו הוא הופך את עצמו לנגיש במהלך הפגישה וע"י כך שהוא גורם לקבוצה לדעת שהוא קיים בתחילת הפגישה. המנחה האנטי קבוצתי הביוני נותן לקבוצה הגדולה מרחב גדול ככל האפשר לרגרסיה בכך שהוא נמנע מאמירה כלשהי בתחילת הפגישה או בסופה. העמדות המנוגדות הללו הן, בסופו של דבר בחירה כוזבת. על המנחה הקומפוטנטי של הקבוצה הגדולה להחזיק בשתי התפישות האלה בראשו ולהשתמש בביון כדי להבין את ההתנגדות בקבוצה ובפוקס כדי לפתח גמישות בהנחייתה.

אם נחשוב על הקבוצה הגדולה במונחים דיאלקטיים: פוקס הוא הבסיס, ביון הוא האנטי תזה וסגנון ההנחיה בקופנהגן, "האאופנבונג" הסינתזה של שני הסגנונות לכדי סגנון שלישי, שהוא האינטגרציה של שניהם, דהיינו, האנליטי הפילוסופי והאנושי. באופן קונקרטי, משמעות הדבר היא כי המטפל מנסה להתערב בכל הרמות של הקבוצה, הוא פונה לתבונה של הקבוצה שומר על הגבול ומניח לפעולות שלו להיות מודרכות ע"י תחושה לגבי רמת הרגרסיה אותה יכול לשאת המשתתף הפגיע ביותר בקבוצה. אם הסטנדרטים האתיים והמקצועיים האלה משמעותם כי אם כמה מהמשתתפים מעדיפים טירוף בקבוצה הגדולה ורוצים לראות את המטפל דוחק את המשתתפים עד קצה השפיות שלהם ותאוותם הסדיסטית למשחקי ספורט מדממים לא תגיע לסיפוק, לא נורא.

ברור כי תורתו של פוקס קשורה בעיקר לעולם הקבוצות הקטנות וכאן הראינו כי רעיונותיו לא זכו לשימוש מספיק בקבוצה הגדולה. פוקס טען כי על המטפל הקבוצתי לפתח שלושה תפקידים בשירות הקבוצה: האדמיניסטרטור בדינאמי, המטפל והמתרגם. באמצעות הכשרה, הדרכה ולמידה מן הניסיון המטפל יסלב, בסופו של דבר את שלושה התפקידים הללו ויפתח עצמי מקצועי ניתן לזיהוי, אשר המשתתפים בכל קבוצה שהיא יוכלו להשתמש בו, לעשות בו שימוש לרעה, להשקיע בו השקעה רגשית, להתנתק ממנו רגשית כאובייקט. מה שמחזיק את אישיות המטפל הוא האנושיות שלו ומה שחשוב יותר מהבלים הטכניים שלו הם האינטגרטי, היושר והישירות שלו. על הגבול שעובר בין התפקיד האנליטי, האזרחות הטובה והאנושיות שלו, להיות שקוף בקבוצה הגדולה בסטינג הזה, על המטפל להימנע מלשקוע בתסריטים פשטניים של "או זה – או זה" ולהתעמת חזור והתעמת עם המשאלות המצמצמות האלה בעזרת התערבויות בסגנון "זאת אף זאת".

הקבוצה הגדולה בקופנהגן הדגימה, לאורך 5 ימים, עד כמה מאיימת יכולה הראייה הדיאלקטית הזאת להיות, בעבור מטפל קבוצתי מסורתי. המקצוע, באופן חלקי, יכול להיות קשור לסינדרום

הנתינה, שמשמעותו היא, שהמטפל הקבוצתי ה"עוזר" מכחיש את צרכיו שלו ומשתוקק, באמצעות נתינה לאחרים, הנעשית דרך הפרשנות שלו, היוצרת קישור מוטל בספק בין הסימפטום ובין הסיבה. התשוקה הופכת להרסנות באמצעות הקרבה עצמית והמטפל מספק את התשוקה הסודית שלו באמצעות הזדהות השלכתית, בכך שהוא עושה למטופלים אידיאליזציה והופך אותם לקורבנות חסרי אונים, הזקוקים להצלה. מטפלים פרטניים וקבוצתיים נוטים לזלזל בתשוקות שלהם עצמם ומגדירים אותן כסימפטום נירוטי, המבטא את העובדה שהם עדיין לא הפכו להיות ה"עוזר" האידיאלי. הקבוצה הגדולה בכנס הייתה נתונה בעיסוק יתר בתמה של הבתולה וגילתה שמטפלים קבוצתיים, ככלל, "מכורים" לפיתוי של תפישת העולם במונחים של קורבן ומקרבן. הארכיטיפ החזק הזה משמש כדי להגן על בעלי מקצוע בפני ה"הכרה" כי תפישה אינטראקטיבית של יחסי המטפל-מטופל, כנגד הרקע של הקבוצה, משמעותה שכל המעורבים בדבר יהפכו לאשמים באמצעות עצם ההשתתפות. טעויות הן החומר ממנו עשויים החיים, טעויות, בעיקר אלה הנעשות ע"י המטפל, הן המקור לידע חדש בטיפול הקבוצתי והן מאפשרות התפתחות אישית וקבוצתית בכל סטינג שהוא.